

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

ПЯТНИЦА

11 сентября 2015 года

№ 17 (3437)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

Сэрханд мұв айдат ёх вөйтантупсы вөс

**Тәм
номерән
лўңтаты:**

4

Ханты алфавит
оләңән непек
хәншаты

5

Нявремәт
вөндтәты ёх
оләңмит вөн
мирхот верәнтсы

7-10

Нявремәт
пәта ләщәтум
лопсәт

12-13

Вущрецов
ёх вөн рәт
оләңән
лўңтаты

16

Хурәт
хәншты хө
В. Савинов 75 ода
йис

Тәм ванән Югра мўв әхтыйн налоговой верәт тәты тәхи кәща не Ольга Литова айкел кәншты ёх пида вәйтантадәс.

Лўв ясңал эвәлт уша йис, Россия мўв луваттыйн налог вух хор оңат нерты тыдәщ олаңмит вәнта сухуптаты мосд. Шиты 2015-мит одн мәнум хәт тыдәщ мәр округ бюджета 126 миллиард шойт вух арат налог сухуптасы. Мәтта

хәннехә налог вух мосты пурайн ән сухуптәд ки, щимәщ хуята пищма китда па нивд хәтл мәр вер тўңматты рәхл. Ши тумпи налог вух ән сухуптаты ёх па хон пеләк мўва мәнты пищ ән тайләт.

Ульяна МОЛДАНОВА

Россия мўв луваттыйн культура верәт тәты министр хә Владимир Мединской Югра мўвн вәлты няд тәхия ишәк непека́т мойләс.

Тәм ванән Увәс мўв, Сибирь па Дальний Восток эвәлт арәң па якәң, верәң па әмәщ Тюмень вошн VI-мит межрегиональной вандтупсыя әктә-щийдсәт.

В ә й т а н т у п с ы сухнум юпийн Ну-ви сәңхум вошәң «Этнографической центр», Ёмвошәң

ТО «Культура», Югра мўв арсыр мирәт пурмәсәт верты хот па региональной некоммерческой ищи-мәщ тәхи Владимир Мединской эвәлт ишәк непека́т катлуптәсәт.

Нуви сәңхум вошәң «Увәс хурамәт» ариты-якты неңиет вән якхотн хәнты мир культура верәт вандтәсәт.

Нуви тўт мәты вер олаңән вандтупсы

Басы мәнты тыдәщ 29-30-мит хәтләнән Ёмвош «Югра Экспо» хотн «Энергоэффективность – стратегический вектор развития» немпи XV-мит межрегиональной вандтупсы дэщәтды. Тәм вәйтантадәс хотәт хошмәлты, нуви тўт вушитты, каврум па потум йиңк мәты верәт тәты департамент па «Центр энергосбережения Югры» тәхеңән унтасн верды.

Кашәң од тыв Россия мўв арсыр вошәт эвәлт шура́с мулдас нўви тўт мәты тәхи ёх па хотәт хошмәлты, каврум па потум йиңк мәты верәт вантман тайты хуят юхтыйл. Тәм пўш па вошәт киньща вандтупсыя Москва вош, Вологодской, Т ю м е н с к о й , Свердловской областят па Удмуртия мўв эвәлт мойң мир юхәтләт.

Вандтупсы тумпийн кәт хәтл мәр сыр-сыр лўңтупсәт, семинарәт па вәндтәты хәрәтрәпитты питләт.

Мет яма тәм вәйтантадәңи интернетн ugraces.ru сайт хуша, муй па 8 (3467) 359-587 карты кел хўват уша верты рәхл.

Айкелән хәнты ясәңа тулмащтәс Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Сәрханл мўв айлат ёх вәйтантадәс

Лыпәт хойты тыдәщ 4-мит па 5-мит хәтлән Сәрханл районән Русскинской вош пўңәлн «Картоха» немуп кәртән шуши мир айлат ёх вәйтантадәсыя әктәщсәт.

Тәм мирхота Сәрхәнд район ай кәртәт па вошәт эвәлт эвет па пухәт юхтыйлдсәт. Лыведа нәптәд вәна ювўм ёх вандтәсәт, муй иты арсыр хәнты пурмәс вертымосд. Яхаюхтум ёх Ная-Вәрта поры версәт. Тәм пўш тәта 30 айлат хәннехә вәс. Тәмәщ

мирхот айлат ёх кеша «Югра дьлднуптәты» тәхийн рәпитты ёх па Сәрхәнд вошн культура верәт тәты тәхи дэщәтыйлдсәңән. Елды тәм вәйтантадәсы олаңән «Хәнты ясәң» газета 18-мит номерән лўңтаты.

Ульяна ДАНИЛО

Щомәңа вәда!

Щиты хәхәлты кәсты вер нем тайл, мәта ут Ёмвошн лыпәт хойты тыдәщ 12-митн мәнл. Щит пәты 8-мит хәтлән «Югра» немпи айкеләт әкәтты хотн щит дэщәтты ёх пида вәйтантадәсы вәс.

Щит округ дума кәща ләңкәр хә, округ легкой атлетика кәсты вертәты хә Сергей Дегтярёв, Ёмвош Сбербанк кәща, щи кәсты вер дэщәтты хә Александр Сопот па Ёмвош айлат ёх, кәсты верәттәты хә Александр Лавренов.

С. Дегтярёв ясәң ширн, Югра мўвн легкой атлетика – мет мосман тайлы, щит пәты кәщайт иса верәтн нәтләт.

А. Сопот лупәс, интәм Россия лапәт вош эвәлт

250 хуят хәхәлты пәты хәншаньщсәт. Ши ёх кўтн мәшәң па вәна пелка ювум хуятәт. 16 ол вўш эвәлт ёх 21,1 километра, эвет-пухәт яң километра хәхәлты питләт. Нух питум ёх кўтн 350 шура́с шойт ортлы, нядолаңмиттәхи питл, щит 30, 20, 10 па 5 шура́с шойт.

Людмила СПИРЯКОВА

Мирхотат верантас

Там ванан Югра мўв губернатор ими Наталья Комарова Манстяр район Приобье кертан мир пида вейтантылдас.

Приобье вошан ханнехуятат тумпийн тыв немасыя автобусан Талинка, Уньюган па Сергино кертан вадты мир юхтыйлдас.

Н. Комарова пида округев сыр-сыр департаментат кэщайт вэсат. Щит паты актасум кертан хуятат

арсыр даварт суртат олаңан иньщасты веритсат. Ястаты мосл, ар пелак иньщасупсат хотат омасты верат олаңан вэсат. Югра мўв губернатор ланкар хэ Дмитрий Шаповал ши олаңан мир пида путартас.

Пресс-служба айкел

Округ губернатор юкана вадты не Н. Комарова Нягань вош депутатат пида мирхот верантас.

Кэща неңев путартас, хуты там одн Нягань вош бюджет вух 56 миллион шойт араттыя вэна йис. Щит ям вер, дыведа ищиты елды репитты мосл.

Вошан депутатат иньщасат, мата пурайн Нягань вош тутан туйт давадты хот лэщатлы? Югра мўв хотат омасты вераттэты департамент кэща юхлы лупас, хуты

2017-мит одн ши тахи пүншлы.

Елды депутатат путартсат, матты, вошан мира ши мурт эмаш вэс Югра мўв губернатор ими пида вейтантылдты, щит кеши дыв лыпат хойты тылащ 13-мит пириты хатадн Н. Комарова паты еш пос мадат.

Югра мўв губернатор пресс-служба айкел

Нягань вош 30 ол постас

Лыпат тылащ 3-мит хатадн Нягань вош сема питум хатл вўш эвалт 30 ол постас. Еманхатл паты Югра мўв губернатор юкана вадты ими Наталья Комарова вошан мир пида вейтантылдас.

Кэща неңев щиты яснат олчитас: «Тата вадты кашан ханнехэ арэр пунас, ладн Нягань вош вэна ат енмас, ладн вошан мир и вэн хоттел эх иты ям па так нумасн елды ат вэс. Щит вэн рэпата. Пэмашипа яснат нынана лупдум!»

Щиюпийн губернатор имилупас, хуты тамхатл Нягань вошн Югра па Россия мўвнан паты мет вудаң па мосты тахет пүншсыт,

щит Няганьской ГРЭС (нуви тут маты государственной тахи).

Елды Н. Комарова вэна пелка ювум ханнехуятат па культура верат тэты эх пида вейтантылдас. Щадта рэпата пела саман хуята па ям вэлупсы паты вэн эр пунум эха мевд посат па ишак непекайт мойлас.

Югра мўв губернатор пресс-служба айкел

Округев Дума хотн Югра мўв депутатат айкелат лэщатты хуятат пида вейтантылдас. Е. Айпин, Н. Алексеева па Т. Гоголева тумпийн мирхота ханты мир поэтесса ими М. Волдина, вухаль писатель не С. Динисламова па ханты мир хурат ханшты ики Г. Райшев вэсат.

Депутатат пида вейтантупсы

Е. Айпин яснат эвалт уша йис, хуты лыпат тылащ 3-7-мит хатлатн Венгрия мўвн финно-угорской писателят актасийлдат. Югра мўв эвалт шив Еремей Айпин, Мария Волдина, Андрей Тарханов, Светлана Динисламова, Владимир Енов, Олеся Сопочина, Галина Лаптева па Тамара Мерова маңлат.

Щи тумпийн вейтантупсыи вейтантупсыи мир депутат хантэт, вухадят па юрнат эвалт непекайт юхтас. Ши непекайт ханшман вэл, муй щирн округев йилуп губернатор хуята увас мирлўв пида репитты мосл па муйсар тахет пүншты, ладн шуши мир сыр-сыр нўшайт тўнматты. (Ши непекайт

олаңан елды па ханшлўв)

Ши мирхотн айкелат лэщатты хуята Вадим Савинов олюпн ханшум хураң «Таежные мотивы Югры» немпи альбом вандтасы. Там непекайт немасыя Вадим Савинов 75 ода ювум паты есалсы. Вадим Савинов олюпн хурат ханшты ики, лўв Советской вошн вэл. Нядьяң мулдас ол мэр мир лекшитман мэш эватты тохтўра репитас па ши тумпийн оса рэпата тас. Там хуятэв стихотворенияйт ханшад, баян немуп нэрасты щўңкан яма юнталпахўлвелпаслаты вер самана тайл.

Мосл ястаты, там хўраң альбом непекувас мир Ассамблея кэща Еремей Айпин унтасн лэщатсы.

Вандтылдты пура юхтас

Лыпат тылащ олаңмит хатадн 967 айлат хуят Югорской государственной университетн студенческой непекайт еша паватсат. Там еманхатда округев губернатор ланкар хэ Алексей Путин юхтылдас.

Айлат эха лўв щиты лупас: «Олаңмит вандтылдты ол – щит мет мосты ол. Тамхатл Югра мўвевн йилуп яңхты-манты эшат лэщатдыйт, хатл мэр пушхиет давадты хотат, лекшитты тахет, эрашты верат паты сыр-сыр хотат омасдыйт. Щит паты округева нявремат вандтаты хуятат, тохтўрат, инженерат па па репитты эх мослат. Ма ланхалум, ладн нын «5» па «4» щира ат вандтылдсаты, вантэ, елды Югра мўв нын

эранан вадты питл».

Еманхатл паты А. Путин йилуп айлат хуята и щурас билет непекайт мойлас, ладн дыв лыпат тылащ нядмит хатадн «Арена-Югра» тахийн хоккей юнтут ат вантсат па олаңмит вандтылдты хатлат эвалт елды пелды тэп тадаңа ат вэсат.

Югорской государственной университет па вандтаты тахет киньша мет айлат, тэп 14 ол мэр там хот эвалт ям арат непекайт эх етас.

Там лопас лэщатас Ирина САМСОНОВА

Там ванан Ёмвош округега Финляндия мўв эвдт киникайт ханшты хэ Вилле Роппонен па олюпн хурат ханшты хуят Юкка-Пекка Каленен мойна юхтыйдсаңан. Дын финской ясаңан Югра мўв хўват шөшты-яңхты вер олаңан (руш ширн путеводитель) киника лэщатты ләңхалдән.

Югра мўв хўват шөшты-яңхты вер олаңан киника лэщатты

Интәм Вилле Роппонен па Юкка-Пекка Каленен Сәрханд, Мегион, Нижневартонск, Нефтеюганск вошата яңхсаңан. Ши тумпийн Нижневартонской район Вата кертән вәсәң, шадта Варьёган кертән ах хопәтн кәсупсы вантсаңан па шитәтн яңхты веритсаңан. Ши

юпийн Варьёган керт юрн поэт па шуши мир моньшәт, йис арәт па па верәт нух ханшум хэ Юрий Вәлла пәты лэщатум музей-хота яңхсаңан, мәта тәхитәм ванан пүншды.

Вәйт дор тыләш 24-мит хәтәдн мойн хуятнән Ёмвошн увәс мир Ассамблея тәхия яңхсаңан. Тәта дын

Югра мўв депутатәт кәща ләңкәр хэ Еремей Айпин, депутат не Надежда Алексеева па ханты мир поэтесса ими Мария Волдина пида вәйтантийдсаңан. Еремей Айпин ясәт ширн, Югра мўв хўват шөшты-яңхты вер олаңан киника лэщатты вер шит мосты вер. Вантә, тәм верум непек хўват

мўң округев олаңан мет ар мир вәты питл.

Кәт хәтл мәр мойн хуятнән Ёмвошн вәсәң, арсыр тәхет вантсаңан, едды дын Манстәр, Сүмәтвош па Нуви сәңхум районәт хўват мәнләңан.

Мосл ястәты, хути йилуп киника 2016-мит одн есәдды.

Ирина САМСОНОВА

«Ханты ясаң» газета лўңатты тынәң хуятәт!

Тәмхәтл йилўп ширн ханты ясаңан ханшты вер нух вантды. Мўң, общественной связят Департамент хуца рәпитты ёх, нын эвдтәна иньшәсты ләңхалўв, йилўп ханшты па лўңатты вер нынана мәстәд муй әнтә. Муй ширн интәм ханшлўв, муй ширн йилпа ханшты мосл, верум анкетайн нын кашащты утәна пос вераты.

Нын немдән па опрашнемдән ал ханшалн. Мўневавантты мосл, йилуп ханшты па лўңатты вер ханты мир пәты мәстәд муй әнтә. Юхды китум ясәтәт похла әкәтдәйт па ши эвдт уша йил ханшты вер олаңан.

1. Нынана ушәң муй әнтә йилпа ханты ясаңан ханшты па лўңатты вер?

1. Ушәң, ши олаңан ма вәйтдем.

2. Хутты тәм олаңан хәлдясум.

3. Әнтә, ши олаңан немәлт ән вәйтлум.

4. Тәм олаңан немәлт лупты ән веритлум.

2. Нын нәмәстәнән, тәмәш йилўп алфавитн ханты ясаңан ханшты мосл муй әнтә?

1. Мўцева мосл.

2. Ән мосл.

3. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

3. Нын нәмәстәнән, йилуп ханшты па лўңатты вер ки вўды, муй ширн ханты ясәв елды вәлты питл?

1. Яма.

2. Интәм ширн.

3. Атма.

4. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

4. Мәта ханты мир ясаң нын мет яма тәйләты?

1. Касум мўв ясаң.

2. Сәрхәнд хәнтәт ясаң.

3. Вах хәнтәт ясаң.

4. Па хәнтәт ясаң (ши олаңан ханшаты):

5. Нынана лавәрт ханты ясаңан ханшты, лўңатты па нумса пунты?

1. Итәх пурайн лавәрт.

2. Лавәрт әнтә.

3. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

6. Вантсәты муй әнтә, хути и ясаң сыр-сыр непекәтн, киникайтән па газетайтән арсыр ширн ханшды?

1. Вантсум.

2. Ән вантсум.

3. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

7. Мосл муй әнтә касум, вах, сәрхәнд хәнтәт ихурасуп ясәт и ширн ханшты?

1. Мосл.

2. Ән мосл.

3. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

8. Нын нәмәстәнән, рўш ясаң киньша ханты ясаңан немасыя звукәт (пуквайт) вәлдәт? Мосл муй әнтә ши утәт немасыя посн пунты?

1. Ханты ясаңан немасыя звукәт (пуквайт) вәлдәт, шит пәты дывәт мосл немасыя посн ханшты.

2. Ханты ясаңан немасыя звукәт (пуквайт) вәлдәт, тәп дывәт немасыя посн ханшты ән мосл.

3. Әнтә, ханты ясаңан немасыя звукәт (пуквайт) әнтәм.

4. Ши олаңан путәртты шир ән тәйлум.

Нын олаңан ханшаты

9. Нәң

1. Ики?

2. Ими?

10. Муй арат ола

йисәң?

11. Муй сәр

вәндтәйлды вер олаң

непек тәйлдән?

1. Ашколайн 9-мит класс етшуптәсум (неполное среднее)

2. Ашколайн 11-мит класс етшуптәсум (среднее)

3. Колледж, техникум, училище етшуптәсум (среднее специальное)

4. Институт, университет худна ант етшуптәсум (незаконченное высшее)

5. Институт, университет етшуптәсум

12. Мәта тәхийн вәлдән?

Ханты ясаңа

тулмащтәс

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Рэт ясәң олаңан непек

Вәйт дор тылащ 28-мит хәтәдн Ёмвошн няврем вәндтәты ёх олаңмит вән мирхота «Образование Югры: от приоритетов – к качеству» әктәшийдсәт. Тыв нядсот няврем вәндтәты хәннехә иса округ вошәт эвәлт юхтыйдсәт.

И.Б. Лисютина

Тәм вән мирхот пурайн хәнты, вухадь па юрн ясәт вәндтәты верәт олаңан путәр мәнәс. Тыв нявремәт рәт ширн путәртты па вәндтәты неңәт юхтыйдсәт. Дыв рәт ясәт вәндтәты верәт олаңан ай павәтсәт. Щәта вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент хуца шуши мир вәндтыйдты верәт тәты кәца не Ирина Борисовна Лисютина ай павтәс. Ма дүв пидада еша няврем вәндтәты йилпа вүюм Концепция олаңан путәртсум.

– Ирина Борисовна, путәрта рәт ясәт

вәндтәты Концепция непек олаңан.

– Щит мет дүтән поступсы. Щәлта щиты тывәс тәм непек иса мұвәт шуши мир емәңхәтл депн вүсы. Ин тәм вәлупсийн рәт ясәң шимд хәннехә тайл. Щи пәта мұңева Ёмвош округ шуши мир ясәт елды тәты мосл. Няврем вәндтәты тәхетн рәпиттыёха па Юграмұв кәщайта яха вүянтман вән рәпәта дәщәтты мосл. Хәнты, вухадь па юрн ясәтн эвет, пухәт путәртты каш тайтәд пәта Концепция непек тывәс. Ин щи ут посн увәс мир оса тәхет, әшколайт, вош кәщайт па мұң елды рәпитты питлүв. Тәта кашәң тәхия нумәс па әр пунман ямсыева кәпәртты мосл. Концепция непек ширн ияха нәтасман ясәтәлдытәтыпитлүв. Шуши мир рәт ясәт, литература па культура верәт вәндтәты пәты Концепция непек тәм ванән поступсы дәщәтса. Ин Ёмвош округн рәт ясәт хүлт вәшты питсәт, шеңк шимд хәннехә хәнты, вухадь па юрн ширн

хошл путәртты. Щи пәта Концепция немпи непек дәщәтсы, дәдн Юграмұвнвәдтыхәнтәт, вухадь па юрнәт иса рәт ясәт вәндтәты шир ат тайсәт. Югра мұв вәндтәты па айлат ёх верәт тәты департамент, культура верәт вантман тайты тәхи, оса верәт па внешних связят тәты департамент, округев хұваттыйн м у н и ц и п а л ь н о й тәхет, кәщайт вантты питдыйт, муй ширн йилуп Концепция непек рәпитл.

– Тәм Концепция непек унтасн әшколайтн нявремәт рәт ясәт вәндтәты питлүв?

– Мет олаңан дәңхалум лупты, вантә, рәт ясәң тәп әңки, ащи эвәлт няврема юхәтл. Щи пәта ясәң мет яма мәты тәп хоттел ёх пәкләт. Щәлта така хәнты, вухадь па юрн ширн путәртты кәша кашәң хәтл ясәң пәдн хәдты мосл. Мәтта әшколайтн ясәт тәрмәш ямсыева вәндтәты нявремәт питлүв, итәх тәхетн факультатив ширн. Щит вантә, шуши мир ясәт әхтыйн мет мосты непек. Ин мұң рәт ясәт вуцад непек няврем вәндтәты ёх пида нух вантсәв. Имухты арташсүв муй иты щит пида елды рәпитты питлүв. Ай ёх вәндтәты хуятәта тәм

непек вән нәтупсы.

– Нәң муйсәр верәт давәлдән рәт ясәт Концепция непек эвәлт?

– Мет шопәң щит худыева округ луваттыйн няврем вәндтәты тәхет ияха щи ут унтасн рәпәта верты олңитләт. Вантә, рәт ясәт Концепция непек ширн Югра мұвн вәдты шуши ёх ясәл, литература па культура вәндтәты шир тайләт. Щи тумпи щиты верты мосл, дәдн ясәтн аршәк киника, интернет хұват па па утәт ат етләт. Иса вәлупсийн ясәң ванән ат вәл. Щәлта мет вән вер щит – рәт ясәң учителәт вәндтәты питлүв. Тәм вуцад непек дәщәтты кәша немасыя арсыр верәт вәлдәт. Щи утәт тәса павәтман питлүв елды рәпитты. Алпа, кашәң хәннехә вәлдә, рәт ясәң тайты хуят шәшты әшл вүтәң па лащкам, нумсәд тўң па так.

– Ирина Борисовна, нявремәт әшколая мәнсәт, муй ясәң нәң, дывела китлән.

– Ешәк эвет па пухәт, няврем вәндтәты ёх! Нын емәңхәтлән депн ям вүша ясәң китлүм. Вәндтыйдты верәт иса пурайн мет мосман тайлайт. Учитель унтасн эвет, пухәт вәлупсы хұваттака-сара шәшләт. Муй иты айлат ёх вәндтәдән щимәш хуятәт питләт елды мұң мұвевн рәпитты. Щи пәта нявремәт Най нәмман, Вәрт нәмман ат вәлдәт. Ин вәндтыйдты верәт кәша Югра мұвевн ар поступсәт дәщәтсайт. Кашәң әшкола Интернет тайл. Нынана ешәк ёх тәлаң еш, тәлаң кұр. Елды вәлупсийн хәтлән хәтл, тўң әш аршәк. Рәтнадән па хоттел ёхлән пида уяңа, пищәна хұв нәпәт вәдаты. Тәдана, яма, нявләк, амтәң нумәсн кўтәнән вәдаты!

Ульяна МОЛДАНОВА

Ёмвошн арсыр детутан вандтупсы пүншсы

Вәйт дор тыдәш 27-мит хәтәдн
Ёмвошн «Югра-Экспо» немуп тәхийн
Уральской федеральной округан вәдты
Югра па Ямал мұвнән, Тюменской,
Свердловской, Курганской, Челябинской
областьят арсыр дыв хушчала дэщәтты
детутат вандтупсы пүншсәт.

Тәмәш вудаң
вандтупсыя вошәң
хәннехуятә юхтылдсәт
па арсыр еплән детутат
дыведа еша тындышәк
ләттты веритсәт. Тәта
сыр-сыр есұм йиңк,
мис па пәрәш вуй, ар
воньшұмут, Ас па юхан

хұдәт, мұв хәрийн
енмәлтум детутат, вұды,
мис па щишкүрек нюхи
шиваләты рәхәс.

Уральской федераль-
ной округ кәшә хә
Игорь Холманских
ияха әктәшум мир
едпийн тәмиты лупас:

«Тәмхәтл пүншты
детутан вандтупсы
мұң мұвевн вәдты
хәннехуятә пәта – щит
шенк вудаң па мосты
вер. Тәта мұв хәрийн
арсыр детут енмәлты,
хұд велпәсләты, вұды
лавәлты па хотәң войт
тәйтты ехлұв дыв күтәдн
сыр-сыр верәт ямсыева
дэщәтты оләңән йилұп
айкеләт уша павәттты
шир тәйләт. Россия
мұвевн вәдты хуятәт дыв
ширедн сыр-сыр детутат
яма верты веритләт
– щит шенк вудаң вер.
Президент Владимир
Путин сырыя путәртәс,
хуты мұң мұнев дапәттты
ки веритлұв, щит елды
пелы мет яма вәдты-
ходты ширлұв мәнты
питләт».

Россия мұвев
Президент полно-
мочной хә юпийн Югра
кәшә юкана вәдты
не **Наталья Комарова**
ясәң тәс. Лұв тәмиты
путәртәс: «Увәс мұвевн
шенк лавәрт арсыр
детутат мұв хәрийн
енмәлты. Щит пәта
веритты кемн кашәң
ол мәр мұң рәпитты
хуятәта муй рәт община
ехлұва яма нәтлұв.
Йилұп ширн хотәң войт
тәйлұв, хұдвелпәсләлұв,
вұдәт енмәллұв. Тәм
вандтупсийн шимәш
вудаң рәпатаев пәта
ямкем ар округевн
дэщәтум детутат вантты
кашәң хәннехә веритл».

Щәлта Челябинской
область мұв губернатор
хә **Борис Дубровский**
лупас: «Мұң хотәң войт
па мұв хәрийн енмәлты
детутат пәта Россия
луватн кимит тәхия
юхәтсұв. Елды ищиты
ямарәпитты нәмәслұв».

Лұв юпелдн Ямал округ

мұв кәшә юкана вәдты
хә **Дмитрий Кобылкин**
айкелд верәс: «Мұң ән
веритлұв, Курганской,
Ч е л я б и н с к о й ,
Тюменской областьят
иты, нянь па арсыр мұв
хәрийн тәйтты детутат
енмәлты па ищипа
хотәң войт тәйтты,
хұд велпәс муй вұды
лавәлты верәта ар әр па
нумәс мәлұв. Щит пәта
мұң юрн хотева юхтәты
па кашәң хуят потум хұд
муй епләң вұды нюхи
деты веритл».

Мосл лупты, хуты
вандтупсыя әктәшум
х ә н н е х у я т а
Тюменской область
губернатор Владимир
Якушев па Свердловской
область кәшә хә Денис
Паслер ищиты ям вұша
ясәң китсәңән.

Щи юпийн арсыр
мұвәт эвәлт ияха юхтум
кәшә ехлұв детутан тәхет
вантты питсәт. Ярki
кәртән Ёмвош районән
«Агрофирма» пүншум
вер па лұв рәпатайл
оләңән кәшәйт аикел
хәләнтсәт. Щәлта сыр-
сыр хотәң войт енмәлты
тәхетн рәпитты ех, мәта
утатар мис па щишкүрек
нюхи немасыя район
әшколаита па ай
нявремәт лавәлты
хотәталәщәтләт, ищиты
вән кәшәйт едпийн
дыв холумтум детутдал
ямсыева ванлтәсәт.

Юхи хәшум күтн
кәшәйт Челябинской,
С в е р д л о в с к о й ,
Курганской, Тюменской
областьят, Югра па Ямал
округнән вандтупсәтн
яма верум детутат
артадәсәт, шенк
ишәксәт, хуты дыв
вещката дэщәтсыйт.

Владимир ЕНОВ

Айлат ёх тәхи кәщә Виктор Банк «Молодёжной фольклорной клуб» немуп ут дэщәтәс. Щи пәта Нуви сәңхум вош районән Касум вошн вәйт дор тыдәщ 28-мит хәтл вүш эвәлт вәйт дор тыдәщ 31-мит хәтл вәнта «Тунты венш» немуп вәйтантупсы вәс.

Тунты венш

Тыв аритты, якты па рәт ясаң тайты нявремәт әктәшийдсәт. Эвет па пухәт кәсман арсыр дүңәлтупәт мира ванлтәсәт. «Хәтл» немуп тәхийн рәпитты артист не Евгения Молданова айлат ёха путәртәс, муй иты тәса мир ешәлт дүңәлтупәт ванлтәты мосл. Хәнты миручёной ики Тимофей Молданов нявремәта лупәс, муй кеша тунты веш пүпие якты хотн мосл. Ульяна Шульгина эвет па пухәт йис щирн ариты вәнлтәслә. Ас-угорской айлат ёх тәхи кәщә В. Банк хәнты мир якты верәт оләңән ай павтәс.

Иса округ вошәт эвәлт яртъяң ариты па якты тәхи ёх юхтыйлдсәт. Щи күтн мет ям дүңәлтуп ванлтум щирн оләңә «Пүпи хот» немуп тәхи питәс, щәта кәщә Тимофей Молданов. Кимәт тәхия «Нумсәң ёх» тәхи тәпиет юхәтсәт, щит кәщә неңа Марина Кабакова вәд. Щәлта ариум па як ванлтум верн оләң тәхи «Щащем ухшам» немуп як нух питәс. Щи ут нявремәт пида Екатерина Потпот вәнлтәс. Кимәт тәхия тунты венш нюд исхур ванлтум ут питәс. Щимәщ вера ай ёх Ефим Вагатов вәнлтәс. «Ай педңайет» немпи тәхи пушхиет мет әмәщ щирн яксәт па мира әмәщ ванлтәсәт.

Елды тәм вәйтантупсы оләңән исторической наукайт кандидат **Татьяна Молданова** ясаң лупәс:

– Мет вән вер тәмхәтл йис арәт, дүңәлтупәт, моньщәт нявремәт сәма тәса пунты. Тәп йис путрәт па щира верты ән мосл, хутыса тарнәң пурайн кәт ясайт, арәт арисайт ин ищиты мосл елды тәты. Тәп щиты мүңхәнты мир культура елды тәдэв. Щи пәта тәм верн нявремәта яма ясаң тайты мосл. Вантә, йилдүп щира павәтман щит нюр па вер тывл. Щи күтн йилдүп щирн дэщәтум спектаклят ищи мосләт. Щи утәт унтасн ай ёх мүң мирев пакдәт па хәннехәйт күтн ванлтәты. Инщиты Югра мұвн «Хәтл» немпи тәхи верләт. Лыв йис арәт, моньщәт па дүңәлтупәт эвәлт ай пулыет вүдәт. Ма вера дәңхалум, дәдн йис мирем суваң ар сый мұвевн ал хәрләл.

Ульяна МОЛДАНОВА

Стихӑт

*Лўн мӑр ай эвет па пухӑт юнтман па хӑхӑлман
яңхсӑты. Интӑм нын ӑшколайн вӑндтыйлты
олнитсӑты. Мўң нын пӑтӑна А.М. Сенгепов
хӑнты ясӑна тулмаштум па лӑшӑтум «Рӑт ясӑн»
киника эвӑлт стихӑт па путрӑт пирисўв па
нынана лўнӑтты пӑты версӑлўв.*

ЛЎНЕВ ПӐРӐС

Хўва, па ӑх мўва
Тўхлӑн войт мӑнлӑт.
Лыв турсыйдал ӑн
сашдӑт
Па ши лўнев пӑрӑс.
Сорт вўщрем хурас
лыптӑт
Мўвев лӑп ши лаңксӑл.
Сора, сора нуви нямӑлт
Питы мўва датты пилт.
Тӑп мўн увӑс мўвевн
Йилуп верӑт тывлӑт.
Тўхлӑн войт иты
Тўхлӑн хопӑт яңхлӑт.

РӐТ ЯСӑН

Рӑт мўвевн
вӑлдум ма,
Рӑт ясӑемн
путӑртлум
Вана рӑхты ясниет,
Ихурасуп ясӑн шӑпӑт
Рӑт ясӑием ар ши тӑйл.
Уша верӑ,
вӑйтӑ нӑн,
Тӑмӑш путӑр-ясӑие,
Мӑта ясӑнӑн – рӑт ясӑн
Лер немн
миюм ясӑн?

ЕТН ХОТ

Ай пух, ай пух, ай пухие.
Яка, яка, яка нӑн
Рӑтӑн нӑмман,
нӑмман тӑе,
Рӑтӑн якн яка нӑн.
Эви, эви, эвие,
Аремида нӑн сар ин.
Рӑтӑн ясӑн вӑлӑн ки,
Рӑт ясӑненӑн ария.
Яха долълўв,
долълўв мўн,
Яха елды арилўв.
Яклўв, путрӑт путӑртлўв,
Етн хот ши версўв мўн.
Муй мўн иса уша версўв,
Муя мўн ин вӑндсўв,
Мирев арӑт,
якӑт, путрӑт –
Иса нынан вандтӑлўв.

ВЎЩА, ӐШКОЛА!

Тӑмхӑтл иса ӑшкола
овӑт
Алӑн эвӑлт пелка
пўншман.
Пӑрӑс лўн.
Йилпа ӑшколая
Нявремӑт шӑшлӑт
амӑтман.
Мўнева худна шимл ол,
Мўнева мосл елды
вӑлты.
Ар вер вӑты, иса нӑмты,
Йилпӑ верӑт уша верты.
Емӑнхӑтл мўнева хӑн,
Щит мўн яма нӑмлӑв
Рӑпитты елды ястӑлўв,
Вӑндтыйлты, вӑлты.

Вўща, вўща, мўн
ӑшколаев,
Нӑмман нӑнӑт ши
тӑйлӑв.
Нӑн хущена, мўн
ӑшколаев,
Йилпа ин ши ӑктӑшсўв.

НЯВРЕМ ӐХА

Ешӑк хӑнты
нявремиет!
Ешӑк шущен
пушхиет!
Хӑнты вӑна йитӑн
артӑн,
Хӑнты хӑя питтӑн
артӑн,
Интӑм йисӑн вӑлты
мўвев:
Рўщӑн, хӑнтӑн мўн
мўвиев
Нын ал юремидалн,
Нын ал вӑтшидалн.
Хута па нын ӑн
ал вӑсты,
Ӑнки шуши
шепум ӑх,
Хӑнты есум
шепум ӑх,
Нын рӑт мўвн нӑмӑлн.
Рўщ хуши юхӑтсӑты
Рўщ ясӑнӑн путӑртаты.
Хӑнты хота

лўнсӑты ки,
Хӑнты ширн
путремӑты.
Хута па нын
ӑн ал вӑсты,
Хӑнты мирев ям ясӑн,
Нын ал юремидалн,
Нӑмман тӑялӑн.
Ешӑк сорни,
нявремиет,
Ешӑк шущен,
пушхиет,
Хӑнты мира нын
нӑтаты,
Хӑнты ширн
нӑмӑсаты.

Хӑнты мирев
йис верӑт,
Хӑнты мирев
йис арӑт
Нын ал юремадн,
Нын ал вӑтшалдн.
Щитӑв парты
ин юпийн,
Ясӑлд хошты тӑс
ай вӑрт,
Путрӑд вӑты тӑс
ай вӑрт
Хульща вўйдийлӑтӑв,
Хульща вӑйтылӑтӑв,
Хӑнты питты ӑхлўв
кўтн
Ясӑлд хошты тӑс
ай вӑрт,
Мўн ки вӑйтантыйлӑтӑв,
Лай вўры нарӑн пӑсан
Елды лўв ат лӑшӑтлӑлӑ,
Елды лўв ат верӑнтлӑлӑ.
Юхи хӑшум ям яснем
Нынана ма ши
хаидатем:
Ма ӑн верум ар вериет
Елды верийлӑдн.
Ма ӑн лупум ар яснем,
Елды тувиилӑдн.
Тӑм лопӑс
Раиса РЕШЕТНИКОВА
лӑшӑтӑс

Путрәт

Үңәл ясаң

Хәннехә илүңта ән
путәртәс. Шеңк хўв
йис пурайн хәннехә
путәртты ән хошәс.
Нумсәд па хуята лупты
пәта дўв тәп «умыйс»,
муй па ешәд унтасн
па веншәдн ванлтәслә.
Имудтыйн дўв нумсәда
питәс, иса , муй дўв

Гласной па согласной сыйт

Хән хәннехә путәр-
ясәна вәнләс, сый верты
питәс, тәп тәх сыйт дўв
осалупты питсәдлә. Дыв
и турсый тайләт. Ши
пәта дыв интам гласной
сыта вохлайт.

Гласнойт таласләт,
сына ариләт. Холдәты,
үвты хошләт. Пәтдам
вәнты үвләт: Ау! Тәп

верәс, муй па дўв уша
павтәс, щит сый унтасн
па хуята лупты. Щиты
хәннехә путәр-ясән
вәйтәс. Щит мет вулаң
вера вәс. Щимәщ вулаң
вервәдытәп хәннехәйн,
ищиты па нәң.

Щит пәта хәннехә
мосәс сот щурәс ол,
нәңена па мосд тәп
хәлум ол.

ән дәнхаләт шәхты.

Па сыйт луптыйн
нәң нялмен, пәңклан,
туруплан рәпитләт.
Щимәщ сыйт согласной
сыйта нәмәт сыйт.
Согласной сыйт верләт,
шәхләт, дүпидләт,
вохәнтләт, ниңхәрдләт,
тәп ариты ән дәнхаләт.

Буквайт – щит сый посәт

Тывәс вулаң вер, хән
хәннехә арсыр посәт
унтасн сыят хәншты

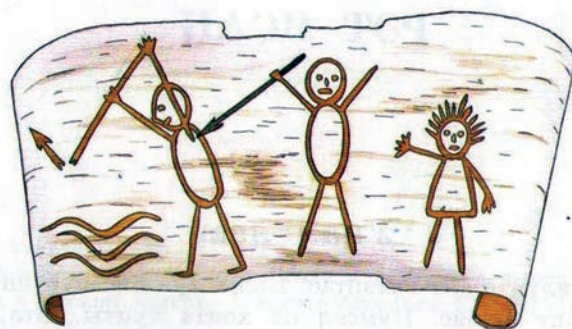
Непек ясаң

Хўв йис вўш эвәлт
хәннехә тәп уңдәдн
путәртәс. Муй дўв
путәртәс тәх ехн нумәса

питәс. Щит тывәс тәп
щит унтасн, хән дўв
буквайт хурас верәс.

пунса. Щиты ши йис
мирев вәсәт. Имудтыйн
нумәс версәт, хутәщ
мосд ясаң хайты, дәдн
елды вәдты питты мирн
йис вәлупсы ат вәйман
тайса.

Киника

Киникайт хўвн
верман вәсәт. Ши
пурайн киникайт ешн
хәншийдсайт. Непек
юкана вәс кев, сохәл,
сухта, вой сух, тунты.

Щәдта киникайт
митраяң станок,
немасыя верум щурахи
унтасн верты питсайт.
Россия мўвн мет олаң
киникайт Иван Фёдоров
верәс. Дўв ищиты верәс
Рўщ мўвн мет олаң
букварь.

Вантә, хуйн версайт
нын букварьдән? Дыват

верман рәпитсәт путәр,
ясәң хәншты ех, хур
верты ех, типографияйн
рәпитты ех.

Нәң ищи непек
хәншты па хур верты
хуят нәң букварен пәта.
Щүртә, муй нәң нумәса
пунты дәнхалән тәм
путәр эвәлт.

Тәм путрәт эвәлт
нын ар вер уша
версәты. Яма дўңәтты
пәта мосд алфавит
яма вәты. Ши пәта
мосд стихотворение
вәндәтәты.

Алфавит

А, Бе, Вә, Гә, Дә, Е, Ё
Сырыя ши хәхәдмәсәт.
Жә, Зә, И, Й (краткое),
Ка
Лыв юпелдн нәхдәсләт.
Эль, Эм, Эн, Н, О, Пә,
Эр
Күтлүпа ши питсәт.
Эс, Тә, У, Эф, Ха-ха-ха!
Няхман пәста
хәхәдләт.

Дыв юпелдн **Цә, Че,**
Ша, Ща
Еша юлта хәщсәт.
Сусумтүруптакпос **Ъ,**
Ы па нямәк пос **Ь,**
Э, Ә, Ю едпия ши
питсәт.
Я-я-я! Я-я-я!
Сыйна дўв үвтәд пәта
Нявремәтн юлта
хайса.

Поэтәт па писателәт

Иса мўвтел мирн
Александр Сергеевич
Пушкин нем вәйман
тайда, дўв хәншум
киникайдал дўңәтлайт.
А.С. Пушкин – щит
Россия мўв мет вулаң
поэт.

Хәнты мирев ищи
тайләт киникайт
хәншты ех. Щит
Григорий Дмитриевич
Лазарев, Прокопий
Ермолаевич Салтыков,
Микиль Иванович

Шульгин, Владимир
Семёнович Волдин,
Мария Кузьминична
Волдина, Роман
Прокопьевич Ругин,
Андрей Семёнович
Тарханов, Еремей
Данилович Айпин па
па ех. Дыв мўң мўвев,
йиңкев олаңән хәншум
киникайдал мирәвн
мосман па нәмман
тайлайт.

Вәлдән нын, муйсәр
Пушкин хәншум моньщ
эвәлт тәм ясәт:

Ушды ики,
Муя немүдты
Йилүп хур
Тайты хўремн
Мәна воха
Утшам күд!
ән вохсән?
вохсән дәдн,
лоңхемәс.
йилүп хур!

Тәм лопәс дәщәтәс
Надежда ВАХ

Роман Григорьевич Кельчин Дорвош районан Ваш юхан ов кэртан вөдты ханты ики. Лүв моньшум моньщад Владимир Енов непека нух ханшсэдэ па лүнатты щира дэщатсэдэ.

Эрәң шовәр

(Ханты моньщ)

Вөнт хуват и шовәр шәшәс. Имудтыйн лүв мәнты ёшадн мойпәр ики рүтыщатыя ид улмәд.

Шовәр ванаשאк рәхәс па ин икел нух кұрытты

питсәдэ:

– Ики, ики, нух кидә-я, нух кидә! Нәң ма янхты әшема худты ид керуптысән па ултыя дэщатыйдсән!

Ин ики нух щи верләс па шоврена щиты ястәд:

– Тәха, нәң муя мәнсема улты турас вердан? Нәң хути йисән? Щәлта-ки нәңен тувемәлем па нәң эвәлтәна щикинща муй хәщәд?

Шовәр па муй? Шеңк тарум шоврые вәс па

щиты юхды педә щи ястәд:

– Я-а-а, мәнәм?! Нәң ух велүменән нәмәслән муй әнтә? Ма – шовәр. Ма нәң эвәлтәна әрәңшәк!

– Муй щирн щит нәң әрәң? Щикем утые: тал пәд тәп!

– Я-а-а, щиты неш: тал пәд! Мәнлумән-сары, вантлумән: хуй әрәң? Ма олңа мәнлум, нәң ма юпемән юва па ванта, хути идта янхты войт па тухлән войт, мәнәм шивалуман, иса лакка мәнтыя питләд.

– Я-а-а, муй щирн? Па мәнлумән-ким мәнлумән, – ин ики ястәд.

Ин шовәр ед щи нюхтәслә, щи мәнәд. Тывед пулщәң дяксәд: тухлән войт нух пәрләдәт. Тухел пулщәң дяксәд: идта янхты войт ед хәхәдләт. Вухсәр ими ещәлт йис па ищи ед хунтәс. Па пулщәң дяксәд: ворш ики юх-тыйн эвәлт нух щи пәрлумтәс, кұрк икен па лүв юпелән ед пәрләс. Хүв муй ван кұт дын мәнсәңән па ид щи ләйсәңән.

Щикинща мойпәр икен щи ястәд:

– Яна щи, нәң әрәң вәлтән. Нәңен муштуман, кашәң вой ед хунтәд!

– Муй хурасуп ма әрәң ин нәң вантсән! – шоврән ин икедә нәхмәс. Па итәнмәнсема иса ад ювәрттыя!

Щәлта шовәр елды щи шәшмәс. Ин ики па, и лотән дәйман па нәмәсман, атәлт щиты щи хәщәс.

Ин тәмхәтл вөнты әрәң шовәр мұв хуват щи янхәд па әр тайты верәдн кашәң тәхийн ишкәнщәд.

Владимир ЕНОВ
Касум ясәңа Раиса
РЕШЕТНИКОВА
дэщатсэдэ

Йис верат олаңан айт тэл

Стелла Валерьевна Тимиргалеева
Ваньшават кертән сема питас, айтедн
енмәс, ашколайн вәндтыдәс. Әхәт,
университет етшуптумәд юпийн,
юхи юхтас па рәт кертәдн нывремәт
история вәндтуман вәд.

Ваньшавта янхмемн, ма дүв пидәла вәйтәнтәйдсум па рәпатайд олаңан путремәсмән.

– **Стелла Валерьевна, хән нәң тәм кертән ашкола етшуптасән па муй пәта нумәс версән нывремәт вәндтәты не ширн едды вәндтәйдты?**

– Тәм Ваньшават кертән күтүп ашкола ма 2007-мит одн етшуптасум па нумсем хурасн немасыя Тюмень вошн университетн «бакалавр история» не шира вәндтәйдсум. Ши вән вош хуши вәдмем мәр шуши мирәтоблестной «Кедр» немуп ассоциациян арсыр верат ләшәтсум. Юхи хәшум олатн мүн ашкола янхты нывремәт пидә ишиты веритты кемн ши тәхи пидә рәпитлүв па сыр-сыр айкеләт увәс мир хуятат вәдты-холты ширлад олаңан шив китлүв. Әхәт университет етшуптумем юпийн ма ищипа сема питум кәртема юхәтсум па тәта ашколайн рәпитты питсум.

– **Ма нәмдем, муй ширн сырыя тәп распределения хувадн вәндтәты тәхет етшуптум айдат әх рәпатая китсыйт. Тәм йисн, тәңха, шимәш вер иса нух вүдытсы?**

– Юхи хәшум олатн, мәта тәхия нумсән питл, шив рәпатая мәнты веритлән. Шит пәта ма хүв ән па нәмәссум па рәт кәртема юхәтсум. Ваньшават ашколайн няд од рәпитлүм. Сырыя

па вошәтн па мәнема мосты вермушатты шир тайсум па ән кашашсум. Ин Россия па Югра рәт мүйев история нывремәт вәндтәдүм. Шимәш вер ма катра пурайт эвәлт шеңк сәмәңа тайсум па шит пәта тәмәш рәпатая ши вүйәнтсум.

– **Стелла Валерьевна, муй сәр классәтн вәдты нывремәт нәң вәндтәдән?**

– Ин ма ветмит класс вүш эвәлт па яртыяңмит класс вәнта ашкола янхты пухәт па эвет вәндтәдүм. Ши вер тумпийн, тәм од вүш эвәлт мүн Югра рәт мүйев история верәта иши нывремәт вәндтәты питсүв. Ши урокәт мәнты щосәтн айдат хәннехуятәта арсыр айкеләт тәлүв, муй ширн йис пурайн хәнтәт, вухәят муй юрн мирәт тәм увәс мүйевн вәсәт. Щәдта муй ширн дыв вәдты-холты ширлад Советской даш олатн мәнты питсәт па хути тәм күтн шуши әхлүв вәдупсы мәнд. Муй ширн хүд па вой ведпәсдәты, юкан вүды ташәт давалды верат едды округев хувадн кәшә әхлүвн ләшәтлүйт па муй шитәт ямәдты пәта па едды верты рәхл. Путәртлүв нывремәта, муй ширн мүй илпи таш кәншты хуятәт мет олаңан мүн Югра мүйев арсыр тәхетн рәпитты питсәт па муй сәр унтас дыв тәта верләт. Итәх пурайн история урокәтн нывремәт пидә арталәдүв, муй

ширн юхи хәшум олатн Нижневартонской па Нуви сәңхум районәтн нефть холумтты унтасн хәннехуятәт вәдупсы ширәт мәндәт. Ма, вантә, тәп тәм одн Югра мүйев история пухәт па эвет Ваньшават ашколайн вәндтәты питсум. Едды аршәк киника ши вер олаңан лүңәтты шир ки мушатлүм, шитләдн мет яма па хурамәңа кашәң урок ләшәтлүм.

– **Югра мүйев история урокәтн нәң, алпа, ишиты Ваньшават кертән тывум йис верат па дүв хәннехуятләд олаңан арсыр айкеләт тәдән?**

– Әнтә. Мүн, нывремәт вәндтәты хуятәт, иса кашәң од мәр непека хәншум поступсәт ширн ашколайн рәпитлүв. Хән па нывремәта мүн кертәв па дүв хушәда катра пурайн вәдүм әх олаңан мулдты айкел уша павәтты мосл, шит кертән киникайт лүңәтты хот йитн рәпитты не Нина Васильевна Шабаршина немасыя вохлүв. Лүв, вантә, кашәң шимәш йис пура верат пидә хувтәдн рәпитл па шеңк яма сыр-сыр айкеләт ашколаевн вәндтәйдты нывремәта путәртты

веритл. Ма ширемн, рәхл лупты, хути ши ушәң-сашәң неңев Ваньшават мүйев па кертән мирев олаңан арсыр мосты айкел непека нух хәншәл. Щәдта ар од мәр округев «Хәнты ясәң» газетая шимәш айкеләт кертән әхлүв вәдупсы олаңан па китл.

– **Стелла Валерьевна, муй арат ныврем кашәң класс хуши вәндтәйд?**

– Тәм йисн, вантә, шеңк шимәл пух па эви тәйлүв. Идем класс хути хәт айдат әх вәдты веритл, шит мет вән класс. Итәх тәхетн тәп хәдүм ныврем тәйлүв. Аратәдн Ваньшават кертән күтүп ашколаевн тәм одн 33 ныврем тәп вәндтәйд.

– **Муй сәр мет вудәң нумәс нәң тәйдән?**

– Ма иса нәмәслум, дәдн мүн кертән ашколаев едды ишиты ат рәпитәс. Лүв ләп ки тәхәрлы, шит Ваньшават кертәв вәдупсы ишиты хуәл. Тәмхәтл тәп ашколаев пәта мүн тәта вәдлүв па рәпитлүв!

Пәмәшипа нәңена, Стелла Валерьевна, тәдәң әш па тәдәң күр нәңена!

Владимир
ЕНОВ

Вущрецов ёх оләңән ванлтупсы

Вәйт дор тыдәш 20-мит хәтәдн «Торум Маа» йис пурмәс әкәттү па шавиты хотн «Родовое гнездо Новыховых: ветвь Вущрецов ёх с реки Малая Обь» немпи ванлтупсы пүншсы. Вәйтантупсыя немасыя Сүмәтвош район Тәк кәрт эвәлт кәртәң әшколайн рәпитты неңңән Галина Михайловна Курганова (Новыхова) па Елена Леонтьевна Новыхова юхтыйдсәңн.

Вущрецов рәт ёх XIX-мит нәпәт эвәлт дүнәтды. Ванлтупсийн нивәд мәнтыдерёхоләңануша вертырәхл. Йис непекәт, хурәт, арсыр пурмәсәт пәда вантман, яма кәл, хуты Вущрецов ёх вүләт давалман вәсәт, интәм вой-хүд ведпәсләты вер елды тәдәт.

Новыховәт рәт ёх Михаил Андреевич па Екатерина Семеновна (ашел опраш нем Рябчикова) эвәлт тывәс. **Михаил Андреевич Новыхов** 1890-мит одн ар нывремәң хоттел ёхн сема питәс. Әңкел әнтәма ювум юпийн ащеда мет вудәң нәтты

хуята вәс. Щит пәты дүв хүв мәр ими тәты ән веритәс. Әхәт Екатерина Семеновна пида вәлты питәс. 1939-мит одн дын хоттел ёх хуши оләң Татьяна эви, щәлта 1941-митн – Юрий пух сема питсәңн. 1942-мит одн Михаил Андреевич дәл хәра мәнәс. Ол мултас хәнты ики дәлән тарәндәс. Щәлта и күрд мәшмәдсы, юхи ши китсы. Әмәш, хуты күр иты верум протез щүңк 12 кила дәвәрт тәйс. Щимәш күр пида яңхты щом иса әнтәм. Михаил Андреевич щит пәты юх эвәлт немасыя кен па рәхты щүңк дәщәтәс па тәдәңа вәлты хуят иты рәпитты веритәс. Вудәң Отечественной дәл пәты «Медаль за отвагу» па па мевд посәтн мойдәсы.

Ши пурайн Тәк кәрт мухты Пулңавәт вәнты хон ики яңхум дов әш вәс. Новыховәт вән хотн рүтыщәты тәхи дәщәтсы. Ата-хәтлә Пулңавәт вәнты мәнты ёх дыв хушела рүтыщәсәт. Щит пәты Михаил Андреевич увәс мир күтн ямәтәйс. Юх эвәлт дүв арсыр

хот пурмәсәт, ан-сәнәт хурамәңа верәс.

Дәл хәр эвәлт юхәтмәл юпийн Михаил Андреевич па Екатерина Семеновна хуши **Татьяна** па **Юрий** тумпийн хәт ныврем: **Леонтий, Галина, Раиса, Николай, Зинаида** па **Любовь** сема питәс.

Мет оләң **Татья** вән эви хүвн әнтәма йис. 67 ола ювум **Юрий Михайлович** тәм хәтл вәнты рәпатәйды әнт омәсл. Ипүша вой-хүд ведпәслуман вәд. Сыры оләтн колхозән хүд ведпәсләты хәярәпитәс. Тарма рәпата түвмәд пәты ишәк непекәтн мойдәсы. Дүв апрән, нумсәң па рәпата пәда сәмәң хәннехә, муй вера вүянтәл, иса тәса дәщәтләдә. Мулты арат яңхты-мәнты карты әхләт мултасум щүңкәт эвәлт верәс.

Леонтий Михайлович 1945-мит одн сема питәс. Дүв иса ашел хурасуп вәс. Ишиты хурамәңа хурәт хәншәс, юх эвәлт сыр-сыр хот пурмәсәт эвтәс. Сырыя кина вандәты хәярәпитәс. Әхәт колхоз кәщәя, щәлта Тәк кәрт

кэща хуята паватсы. Имед пида хэлум няврем **Сергей, Светлана** па **Елена** енмәдсәңән. Сергей хоттел ёхлад пида Ёмвошн вэд. Светлана Тэкәшколайн кэща неңа пирисы, сырыя рўщ ясаң палитература урок нявремәта тәс. Елена ишиты кәртәң ашколайн рәпитәд. Щатьщасел па ашел иты дүв хурәт хәншты версамәңатәйд. Щит паты ашколайн вөдты нявремәт ши вера вөндтәд. Ши тумпийн Елена эвиет паты «Фентези» немпи тахи дэщәтәс. Тата нявремәт пида йилүп ширн хурамәң увәс ёх дәмәтсухәт ёнтләт па мира вандтәләт. Щәдта ашколайн «Шок ясаң» немуп газета дэщәтәс, хута нявремәт әнтә тәп ашкола, кәртәң вөдупсы олаңән хәншләт. 2006-мит одн округ хўватыйн айкеләт дэщәтты айдат ёх күтн тәм газета «Грант-при» немпи мойдупсы холумтәс.

Галина Михайловна айтедн мўев-йиңкев педа сәмәдн талсы. Щит паты ашкола юпийн дүв Миасс вош геологоразведочной тахия вөндтыйдты мәнәс. Ши юпийн па геологәт иты Ташкент мўва рәпитты китсы. Ёхәт рәт мўвада керләс. Тэк кәртән дүв ашкола вўсы. География урок

тумпийн Галина Михайловна тунты эвәлт йис ширн арсыр хушапәт, онтупәт, йиңдәт ёнтты веряматайд. Йис верәта дүв ай ёх вөндтәд. Дүв дэщәтум пурмәслад ар пўш Венгрия мўв вандтупсыя тәтлясийт. Ши тумпийн тәм верәң хәнты имие «Ас нэ» арәң-якәңтахиялуңман вөд. Увәс мир культура верәт елды тәты паты Галина Михайловна ям арат ишәк непекайн па мойдупсәтн катдуптәсы. **Дмитрий** пухд рәтлад иты Тэк ашколайн рәпитәд. Айдат хә компьютер вера нявремәт вөндтәд.

Раиса Михайловна киникайт дўңатты хотн рәпитты хуята йис па Красноселькуп воша вөдты-холты мәнәс.

Николай Михайлович хоттел ёхлад пида Сўмәтвошн вөд. **Надежда** эвән Сўмәтвош социальной верәт тәты тахийн рәпитәд. **Лариса** – Нижневартовск вош ашколайн нявремәт вөндтуман вөд.

Зинаида Михайловна Тюменской государственной университет етшүптүмәд юпийн Надым воша мәнәс. Ар од мәр дүв «баскетбол» немуп юнтты вера айдат ёх вөндтәс. Пилыед пида кәт нявремәңән, **Михаил** па **Татьяна** енмәдтәс. Михаил

Надым вошн рәпитәд, Татьяна тәм ванән Санкт-Петербургской университет етшүптәд.

Любовь Михайловна лекшитты неңа йис, ар од мәр Тэк кәртән мир ямәдман рәпитәд. **Михаил** пухад Юра акел иты карты щўңкәт, сыр-сыр яңхты-мәнты машинайт дэщәтты вер сәмәңа тәйд.

«Родовое гнездо Новьоховых: ветвь Вущрецов ёх с реки Малая Обь» немпи вандтупсы олаңән Галина Михайловна Курганова щиты лупәс: «Аңкидүв-ащидүв па иса вән хуятдүв тәм хәтд вәнты мўң пәтэва мет вудаң ёхлүв. Аңкев – ёнтәсты имия, ащев – юх эвәлт арсыр хот пурмәсәт верты хуята вәсәң. Ши пурайн лапкайн хот пурмәсәт дәтты давәрт вәс. Мўң хотэвн ащевн верум пәсанәт, омәсты воласәт, удты тәхет, нурумәт тедыева вәс. 1950-мит оләтн ащев верум ай пәсанәт тәмхәтд вәнты мўң тәйдәлүв. Интәм ма па Юра яйем пида аңкем-ащем хотн вөдлүм. Хотэва дўң па тәд пурайн арсыр вошәт эвәдтрәтлүв нявремәд, хилыдал пида мойна юхтыйдләт. Щит паты күтэвн мўң дәхсәңа па яма вөдлүв. Вантэ, тәп щиты мўң вән хуятдүвн вөдты вөндтәсыюв».

Мосл ястәты, тәм әмәщ вандтупсы «Торум Маа» музейн рәпитты ими **Н.Е. Краснопеева** унтасн

дэщәтсы. Вантэ, дүв рәт хуятәт ищи Новьоховәт эвәлт вөдләт. Дыв олңедн хәнты ими елды па вандтупсы дэщәтты нәмәсд.

Тәм вандтупсы олаңән **Н.Е. Краснопеева** щиты путәртәс: «Ар пеләк Тэк кәртән вөдты Новьоховәт ёх – щит нявремәт вөндтәты хуятәт. Галина Михайловна, Елена Леонтьевна, Светлана Леонтьевна, **Зоя Абрамовна** – щит иса непекайн ёх. З.А. Новьохова Тимофей Андреевич Новьохов рәт ёх эвәлт мәнәс. Зоя Абрамовна **Андрей** па Елена нявремәңән ищи ашколайн рәпитман вөддәңән. Вандтупсийн нын арсыр хот пурмәсәт вантты веритләты, ши пурмәсәт йис пурайн Тимофей Андреевич верәс. Ши тумпийн тата Варвара Андреевна рәт ёх олаңән уша верты рәхл. Арәң-якәң хәнты ими **Нина Филипповна** ар од мәркүлупн рәпитәс. Дүв эвед **Марина** Сўмәтвош ашколайн нявремәт вөндтуман вөд. Щит паты йис хурәт, пурмәсәт педа вантман имухты уша йил, хуты Новьоховәт рәт ёх – щит непекайн па верәң хуятәт».

Тәм вандтупсы «Югорская Долина» рўтьщәты тахи пўңәдн «Президент» немпи хотн лыпәт хойты тыләщ 16-мит хәтд вәнты рәпитты питд.

Ирина САМСОНОВА

Ларьяк пэдьница

Надежда Михайловна Тупиковская
1978-мит ол вўш эвЉлт леккЉр неЉа
Ларьякской пэдьницайн рэпитл. Ши вўш
эвЉлт ши тЉхи иса пасыра йис. Ши оЉЉЉн
лўв пидада путЉртсамн.

– Ма айлат неЉа вэдьмеґн тыв юхЉтсум, мет сыры турЉх мэш лекшитты хотн, эхЉт медсестра рэпатнека вэсум. Стационар хуши ши пурайн нявремЉт па вэґн эх лекшитты тЉхи вэс. Вантэ, щЉта акушерка я нэтсўв. Лўв атэлт вэс, щит пЉтытэп хЉтлЉтн рэпитЉс, атЉтн тэп и хуят хЉщилЉс.

Хэґн тыв рэпитты юхЉтсум, вудаґ тохтўра Николай Сотников вэс, не мэшЉт Тамара Сотникова ямЉлтЉс. Щит киньши лўв терапевта, хирурга па па хуят юкана вэс. Хэґлум ол дын рэпитсЉґґн па па мўва касЉлсЉґґн. Ши юпийн ар тохтўр тыв юхтылЉс. Вантэ, кэртЉґ пэдьницайн ивэґнтды арсыр мэш лекшитты мосЉс. Лывщиты рэпитты Љн лЉґхасЉт. 12 ол М.И. Боднар рэпитЉс, лапЉт ол Н.Ф. Киничижи тЉта вэс. ЭхЉт хэґлум ол вудаґ тохтўра А.В. Бодров рэпитЉс, интум вэґн тохтўр такды хЉщсўв.

Сыры йисн тохтўрЉт катра хотЉтн вэсЉт. Ши пурайн йилўп хотЉт Љн омЉссыит. ТЉта кооперозверосовхоз вэс, ши тЉхи эха хотЉт омЉссыит па леккЉрЉт хЉйлад унтасн хотн мийлЉссыит. Ма ищи хотЉна йисум.

– **Интум пэдьницайн арсыр тЉм йис щўґкЉт вэґлЉт. НЉґ тэп тыв юхЉтмеґґн муй пурмЉс тЉта вэс?**

– Сыры мўґн антибиотикЉт па витаминЉт пида ар пуртэґґн эщЉт мэшЉґ эха омЉссўв. ХЉтл хўват хэґлум-нял пўш щитЉт кавЉрсўв. Ши пурайн йинтуп эщЉт няша йилЉт. Щит пЉты леккар хэ А.С. Каткалев партдеґм па йинтпЉт лухЉтлЉлдэ. Ма

тэп 30 шприц тЉйсум, йинтуп аршЉк вэс. Ищипа щит Љн тЉрмЉс, хэґн прививкайт версум. Сыры Љшколайн 250 хуят вэґлтылЉс, ай нявремЉт лавЉлты хотн ищи ар пуртэґґн эщ омЉсты мосЉс.

Сыры капельница муртЉґ мэшЉґ эха версўв, интум кашЉґ хуята верты мосл. Ши йисн щитЉт ара лосытлЉлўв, эхЉт нух лўохитлЉлўв па ияха ЉкЉтлЉлўв. Хэґн ипуш лоньщлЉтты пуртэґґн эщЉтн мЉсыюм, вера амЉмтсум. Шеґк ям рэпитты питЉс. Интум ар непеґ хЉншты мосл. КашЉґ хот йитн юкан компьютер шимл. Пэдьница юхтыйлты эха талон непеґЉт хЉншлўв. А.В. Бодров компьютерн ши непеґ верЉс па кен рэпитты питЉс.

– **Муй арат мэшЉґ эх пэдьница юхтыйл?**

– ТЉм йис киньши сыры ЛарьякЉн ар хуят вэс, ай кэртЉтн ар няврем па айлат хуят еґмЉс. Вэґн семья ищи ар вэс. Ши пурайн хэґлум эви-пух тЉйты эх ар нявремЉґ семья Љн лўґЉтсыит. Ши оЉЉтн ма хуцема 35-кеґ ай пух па ай эви тэтьлЉсы, интум тэп 10-15-кеґ хуят. Ларьяк хуши Љшкола-интернат вэс, щЉта сот мудтас няврем вэс. Вэґн классЉтн вэґлтыйлтыя Чехломей па Пукьюґ эвЉлт эвет, пухЉт юхтыйлсЉт.

Ши йисн Сосновой Бор па Чехломей хуши леккар, Љшкола па нявремЉт лавЉлты хотвэс. Большой Ларьяк, Лўкпай па Пукьюґ кэртЉтн ищи Љшкола па садик омсЉс. Пукьюґ па Лўкпай хуши леккЉрЉт хўв Љн рэпитсЉт, щит пЉты кэртЉґ эха нэґттыя нэдаґм шив

яґхсум. Ларьяк Љшколайн сыры леккЉр Љнтэм вэс, нявремЉт лавЉлты хотн муртЉґа шимЉщ хуят рэпитЉс. Щит пЉты ма щЉта ищи рэпитсум. Щирн, сыры шеґк ар рэпата версум.

– **МуйсЉр мэшЉтн хЉннехЉйт сыры па интЉм мэшитлЉт?**

– Ар ол хЉннехЉйт хуши чесотка па тевтум Љнтэм. Сыры кашЉґ сўс Љшколайн вэґлтылум нявремЉт нух вантсўв, хуятат щит тЉйсЉт, эхЉт пэдьницаевн лекшитсўв. Описторхоз па дифиллоботриоз немуп мэшЉґн сыры ар хуят тЉйсЉт, интум шимл хуят. Ма нэмЉслум, тЉм йисн хЉнты шимл, лыв непеґЉна йисЉт па сыстама вэґлЉт.

ТурЉх мэшн ЛарьякЉн ищи шимл хуят кЉшитл. КэртЉґ эхлўв па мўвЉт эвЉлт ши мэш тэґлЉт муй касна хот эвЉлт ким етум эх щитн мэшитлЉт. Ар ол сема питум пурайн, лапЉт па нядхущяґ олн нявремЉт БЦЖ немуп пуртэґґн эщн омЉслўйт. Алпа, щит пЉты шимл хуят турЉх мэш тЉйлЉт.

Юхи хЉшум оЉЉтн ар хуят па мўва яґхты питсЉт, па тЉхет эвЉлт хЉннехЉйт тыв йилЉт. ЩЉлта нэдаґм фруктЉт па овошет тынылўйт. ЩитЉт пида арсыр вирусной мэшЉт тыв тэґлўйт.

ЛыпЉт хойты тылЉщн грипп эвЉлт пуртэґґн эщ нявремЉта, лыв пидада рэпитты па па прививка верлўв. Дифтерия, корь па туляремия мэшЉт эвЉлт пуртэґґн эщ омЉслўв.

Сыры мўґн мўвевн ищки вэс па клещевой хумЉлха Љнтэм вэс. Ши вой эвЉлт пуртэґґн эщ па мира омЉслўв.

– **Ар тЉхетн мир вўна яґнщлЉт. Нын кэртЉґнн щимЉщ эх вэґл?**

– Сыры йисн арсыр вўна па лапка шимл вэс. Товийн иса кутрЉґ ут Љн тынысы. Интум илапкЉйн ки Љнтэм, па хотн вэґл. Айлат эх яха ЉкЉтлЉлЉт па сўр, тоник яґнщлЉт. Сыры компьютер, каш ванлЉтты хушап муртЉґ семья тЉйсЉт. Ши пурайн нявремЉт камн юнтсЉт, юханЉн певЉлсЉт па лухн хЉтЉтьлЉсЉт. Интум юлн омЉслЉт, еґнЉтн кэрт хўват шэшлЉт. Интум 22-23 щэс юпийн дыведа камн яґхты Љн рЉхл.

– **КэртЉґ эх кўтн наркоманЉт вэґлЉт?**

– Пэдьницайн немхуят хЉншаньщман Љнтэ. Мир луплЉт, мўґн хуцева спайсЉт тэґлўйт. Худна немхуят ши ут эвЉлт Љтэма Љн ювЉнтЉс па пэдьница Љн тэтьлЉсы.

– **ХЉннехЉ СПИД немуп мэш ки тЉйл, муй щирн нын ши оЉЉЉн уша верлЉтн?**

– Хэґн мўґн хуцева анализЉт мЉлЉт, ши пурайн уша павЉтлўв. ТЉм йисн пэдьницайн па Љшколайн рэпитты эха немасыя СПИД, ВИЧ, гепатит па вассерман немуп мэшЉт пЉты кЉды мЉты мосл.

– **НЉґ щиренЉн, муйсЉр пурмЉс тыв лэґтты мосл?**

– Рентген верты щўґкев катра яис. Йилўп ут шеґк тынЉґ. ЩЉлта ши утн рэпитты хуят Љн вэйтсўв. Интум мэшмЉлты эх тухлЉґ хопн муй тўтЉґ эхЉлн, воша китлўв.

Йилўп электрокардиограф па узи верты щўґк мўґцева мосл. Ши пурайн лэґн кэртЉґ мира Нижневартowska па Излучинска яґхты Љн мосЉс. «Здоровье» тўтЉґ хоп лўґґн юхтыйл, щЉтатэрумпЉты тохтўрЉт хуши яґхты щир вэґл.

Нюр аңки юкана вэл

*Ар ол мър Сүмәтвош район Игрим
вошн апрәң ханты неңие Луиза*

**Степановна Тихонова (Лонгтортова) вэл. Лұв 1964-мит олн
Шурышкарской район Щяня ёх хуща сема питәс. Ащел –
Степан Дмитриевич Лонгтортов, Овалынкәртәң хәя вәс. Аңкел –
Наталья Степановна Пырысева, Ямкәртәң не.**

Лонгтортовәт хоттелд ёхн нивәд няврем енмәс. Луиза эвие вән семьяйн нялмит пушхия вәс. Илатн, хән мет ай апщел тәп нял тылща йис, аңкиел сурма питәс. Нявремие ащел пида хәшсәт. Упет, яйт киньща Луиза мет апрәң, путрәң па каркам эвия вәс. Аңкие шавиюм юпийн пушхәт шәкәшты нявремәт тайты хәтә тәты вүтьщидыйт. Яң тәда ювум Луиза эвие кәрт кәшәйт хуща хәхләс па дыведа путәртәс: «Нын мўнев немхулда ал миядн, ал тўвалн, мўң ащев пида вәдты дәнхәлүв. Хәнты пурайн вәна йилүв, муй ширн ияха вәйтантийдты питлүв. Мўң ар нявремәң хоттелд ёх, муй ширн мўнев арсыр тәхета китты? Ащев пида яма вәдлүв, иса муй верн нётлүв, яйдам вой-хүд велпәсләты яңхләт, мўң хот рәпата верлүв». Кәщә хә юхды лупәс: «Нәң щикүш ай эвие, тәп щикем нумсәңа путәртлән. Немхулда нынәт ән тәдлүв, ащәң пида вәлаты». Нявремие амәтсәт, мет апрәңа ащиеда нётты питсәт. Луиза ипүша хот дыпи систамтәс. Хот хәр кешийн нувия вәшмәс. Аңки такды енмум нявремие ащи ясәң така тайсәт. Муй лүв ястәс – иса версәт, юхды

путәртты ән веритсәт.

Лұв пурайн пушхәт ащел пида хүд велпәсләты яңхсәт. Хәдум щосан нух килдәт, пўт кавәртләт, деләт па Аса хүд велты мәнләт. Щәта атл-хәтл рәпитләт, юхи юхәттәлн еша рүтьщәләт па хүд сулдыты вүянтләт. Щиты щи вәсәт, енумсәт.

Луиза эвие Овкәртән әшколая мәнәс. Щи пурайн ащел кәт апщәңн нявремәт вәндтәснәң, Тимофей – ай нявремәт, Владимир вән нявремәт пәты математика урок тәс. Иса урокәт хәнты эвие яма тайс, тәп физика урок лүведа ән мәстәс. Щи оләңн лүв щиты лупәс: «Физика урок па мўв эвәлт юхтум ики тәс. Мәнәма давәрт вәс сыр-сыр верәт оләңн уша павәтты, алпа, кашды омәссум. Щит пәты ипүш урока вән хирнар хәләнтты щўңк тәсум. Вәндтәты хәев тәп путәртты питл, ма щўңкем нух перәтләм. Щиты яң класс вәнты вәндтәйдсум».

Мосл ястәты, нивәд класс юпийн Луиза Лабытнанги вош хот дыпи систамтты, олюпн нерты хуята вәндтәйдты тәхия мәнты вүтьщиләс. Тәп әшкола кәщә хәнты эвия ястәс: «Ай луват, ай пәлат хәннехә давәрт рәпитты питл. Нәңәна рәтлән иты нявремәт вәндтәты хуята мослйиты». Щиты Луиза яң класс вәнты вәйнлтыйдты хәшсәт.

Әшкола етшүптүмәд юпийн эвие Ёмвош педучилищәя сонтумәс. Экзаменәт яма мәс па ай нявремәт давәдты неңа вәндтәйдты питәс. Щи юпийн Сүмәтвош районо кәщәйтән айлатне Сартынякәртә рәпитты китсы. Ай кәртиенән вәдты мир шимәд, лапка ищи әнтәм. Щикүш Луиза па кәрта касәлды вүтьщиләс, тәп щи пурайн вәндтәйдты тәхи етшүптүм ёха щи тәхийн хәдум ол рәпитты мосәс. Щиты айлат не Сартынякәртән хәшсәт.

Еша вәс хәнты неңие Анатолий Тихоновикел пида

вәтәңа йис, хәдум няврем сема питәс. Оләң Петәр пўхан интәм Игрим вошн тўтәң хопәтн рәпитәд. Кимит – Наталья эвән, Ёмвошәң технолого-педагогической колледжән леккәр неңа вәд. Хәдмит – Алеша пухән, хоттелд ёхләд пида Нижневартовской районән Корлики кәртән вәд па ищи пәльницәин рәпитәд.

1996-мит олн Тихоновәт хоттелд ёх Игрим воша касәдсәт. Вантә, Сартынякәртән рәпата тәхет иса ләп тәхәрсыйт. Муй ширн рәпатайды вәдты? Воша юхәтмәдн Луиза Степановна Игрим вош кәши-мәш, давәрт суртәт па ай тыләщ вух вүты хоттелд ёх пәты «Росток» немпи социальной тәхия рәпитты мәнәс. Тәмхәтл вәнты апрәң хәнты имие нявремие пида рәпитәд.

Рәпата оләңн лүв щиты лупәс: «Мәнәма шеңк әмәшч нявремәт пида рәпитты. Вантә, ай тәпиет вельщи мўң хущева юхәттелдн аңкиды-ащиды вера мәрәмәдйит. Ширн ма ям арәт ол юхды нумәс версум дыв пәтәда немасы вәндтәты хәр верты, щит пәты «Моньщәң хот» программа хәншсум. Щиты эвиет пида шуши мир хурамәт верлүв. Щи тумпийн нявремәта увәс мир оләңн айкелтәдум, йис вәдупсы оләңн путәртлүм. Вурңа хәтлән нявремәт пида емәңхәтлә яңхлүв. Щәта мўң сүмәт юха ай сух дәрәт йирлүв, увәс мир әрәшты кәсупсәтн кәслүв, юнтлүв, тыхләт верлүв, каврум шай па хүд хошум йиңк яньщлүв. Щит пәты мўң нявремлүв тови емәңхәтл яма вәдәт».

Мосл ястәты, 46 ол луваттыйн апрәң хәнты имие 2014-мит олн Югорской университет етшүптәс.

Тәм хәннехә вән дыпи әр тайл. Күш аңкие такды енмәс, тәп «Росток» немуптәхийн шәкәшты нявремәт пәты лүв нюр аңки юкана вәд. Лұв хотәла мойңа юхәтмемн, ма хущема Луиза Степановна хәнты ләмәтсухн етәс, пәсана иса увәс мир летут омсәс. Тәм апрәң па мир пелды сәмәң имие пида путәртты шеңк әмәшч вәс. Ям нумәсн, ям верн ищиты Луиза Степановна елды вәда па рәпита!

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Пухие леккӑра юва, хӑнтты хур хӑншты хӑя йилӑн

Тӑмиты айлат хӑя Вадим Савинова тӑпӑн ӑнқиел лупӑс. Интӑм лӑв тӑм пӑш 75 ода йис.

Вӑлты па шӑшты ӗшл арсыр сурта пӑтылӑс. Ай пура вӑш ӗвӑлт тӑм хуятӑв олюпн хӑншты лӑнхӑс, тӑп ши пурайн Ӗмвош округева леккӑрӑт моcсӑт. Щиты Вадим Иванович Омск воша вӑндтӑйлты китсы. Лӑв вӑн тохтӑра йис па сыры Манстӑр районӑн мир декшитты однитӑс, ӗхӑт Советской вошн хирурга рӑпитӑс па щӑлта рӑтыщӑты мӑнӑс. Ши олатн сӑмӑлн ванкӑтлы хур хӑншты талсы. Мет сыры ӑшколайн вӑндтӑйлмӑлн, лӑв нуви тӑт унтасн вутӑн Ас, вӑнтӑн ӗнумты юхӑт непека щуртӑс. Щитӑт хӑншман, лӑв етн ил вуюмды. Вӑлумн ванталн ванши кӑтн ай ампиел пида юнтӑл. Щиты рӑт мӑвӑлн янхман, айлат хуят нумса пунӑс, муй олаӑн хӑншты пӑтл. Лӑведа давӑрт вантты, муй щирн вӑнт юхӑт лӑваса сӑвӑрдыт, мӑв-йиӑк ташӑт нух вӑтыйн вӑнт хӑрӑт па дорӑт шакӑлдыт. Ши олаӑн «Ведпӑслӑты хӑ нӑмӑсл»немпн хур олюпн верӑс па ӗхӑт ар утӑт хӑншӑс. Мет сыры хурл Шӑншвошн пурмӑсӑт ӑкӑтты па шавиты хотн

ӗхӑтман вӑл. «Юхи хӑшум як» хурн шивӑлӑды, сӑмтые нохӑр юх ӑпӑлмумӑл. Ияха така катлӑсман лодыӑнӑн. Щит ванттыйн нумӑс итӑх пурайн шӑка ювӑнтӑл. Вадим Иванович ар мӑв кертум хуят, щитӑт иса хурн вӑлдӑт. Лӑв «Ма сӑмема рӑхты мӑв» стихотворения хӑншман тӑйл. 1977-мит одн Советской вошн хотӑн ӗхлӑл пида вӑлты хӑн пӑтӑс, ши артӑн мет ар хур олюпн хӑншты пӑтӑс. Ши вӑш ӗвӑлт Вадим Савинов юкан вантупсӑт лӑшӑтты однитсыйт.

1982-мит одн В. Савинов «Ай Дӑв» мӑв-йиӑк давӑлды тӑхи алюпсы пӑншӑс, ӗхӑт па Тюмень вошн. Мӑвтел финно-угрӑт ӗмӑнхӑтӑлн Ӗмвошн хурлӑл мойӑн ӗха ванлтӑслӑ. Ши юпийн «Таӗжные мотивы» киника ӗтӑс.

Вадим Иванович хотӑн ӗхлӑл иши хурн хӑншӑлӑ. Щитӑт кӑтн имел, хилнеӑл. Ишиты хурӑтн вӑтӑн хӑннехӑйт, щит Е. Сагандукова, М. Волдина па па ӗх мира ванлтӑс. Мӑн сӑма рӑхты ши хурӑт ӗмшӑлӑлӑв.

Округ 85 од постӑты па 75 ода ювум хӑ Вадим Савинов ши кӑт ӗмӑнхӑтл вурӑнӑн хурӑн киника ӗсӑлсы. Щит Е.Айпин депутат вух унтасн версы. Тӑм утӑн арсыр мӑв

хурасӑт шивӑлӑлӑв.

Мосл лупты, тӑм вӑн тохтӑр па олюпн хӑншты хуят олаӑн округн, Россия мӑв луваттыйн газетайтӑн па журналӑтӑн айкел лӑнӑтты веритлӑты. Щиты вӑн унтас верты па тӑты хуят хӑв нӑмды па кашӑн хурн, щит увӑс мӑв-йиӑк, шуши мир хӑннехӑ.

Вадим Иванович, мӑн, газетайн рӑпитты ӗх, нӑнӑна ар ям па нявлӑк ясӑт китлӑв. Тӑлаӑн ӗш па тӑлаӑн кӑр!

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№17 (3437), 11.09.2015

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.

Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**

Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52

E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Тюменский дом печати»
г. Тюмень, ул.Осипенко,
д. 81-220.

Подписано в печать:

по графику 9.09.2015 г.
в 15.00.; фактически
9.09.2015 г. в 15.00.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **1473**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.